

BARTOSZ WOJTYRA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska • Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Funkcjonowanie lokalnych stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego

The Functioning of Local Economic Activity Zones in Rural Areas of Greater Poland Voivodeship

Streszczenie: Głównym celem pracy jest omówienie uwarunkowań powstania i zasad działania zorganizowanych terenów inwestycyjnych w województwie wielkopolskim oraz określenie ich wpływu na wielofunkcyjny rozwój i stan zagospodarowania przestrzennego tego obszaru w opinii władz gmin. Przedstawiono teoretyczne podstawy działania terenów, na których wspierana jest przedsiębiorczość, przybliżono definicje i sformułowano klasyfikację stref aktywności gospodarczej oraz zróżnicowano je w stosunku do specjalnych stref ekonomicznych. Zaprezentowano charakterystykę i rozmieszczenie przedmiotowych terenów na obszarze województwa wielkopolskiego. Ponadto w artykule poruszone jest zagadnienie zasadności tworzenia lokalnych stref aktywności gospodarczej w oparciu o skutki ich funkcjonowania. Wyniki badań opracowano na podstawie odpowiedzi uzyskanych w ankietach rozesłanych do wszystkich urzędów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa wielkopolskiego. W ankiecie wzięło udział 127 gmin. Na ich terenie zidentyfikowano strefy aktywności gospodarczej zarówno należące do specjalnych stref ekonomicznych, jak i działające niezależnie od nich. Część stref jest aktywna, to znaczy działają w nich podmioty gospodarcze. Są one zróżnicowane pod względem powierzchni, uzbrojenia terenu, struktury własności gruntów czy uregulowań planistycznych.

Abstract: The main aim of this work is a discussion about the conditions of creating, as well as the functioning rules of organized investment zones in the analyzed region. Furthermore, their influence on multifunctional progress and state of development are covered. The paper shows theoretical foundations of activity in areas where entrepreneurship is supported. Along with explanation of important definitions, a classification of economic activity zones has been created and their difference from special economic zones (SEZ) has been outlined. This work also presents characteristics and location of subject areas in the Greater Poland Voivodeship. Moreover, it approaches the topic of validity of creating the economic activity zones, basing on the consequences of their functioning. The results of research were compiled on the basis of the replies to questionnaires, which were distributed to all commune offices in Greater Poland Voivodeship. The survey was attended by 127 communes. On their territory they have been identified economic activity zones belonging to the Special Economic Zones as well as independent ones. The part of the zones are active. They are different and vary in size, utilities, ownership of land and planning regulations.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie; specjalne strefy ekonomiczne; strefa aktywności gospodarczej; wielofunkcyjny rozwój; województwo wielkopolskie

Keywords: economic activity zones; Greater Poland Voivodeship; multifunctional development; rural areas; special economic zones

Otrzymano: 28 grudnia 2015

Received: 28 December 2015

Zaakceptowano: 21 maja 2016

Accepted: 21 May 2016

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Wojtyra, B. (2015). Funkcjonowanie lokalnych stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 30(2), 95–107.

WSTĘP

Wśród podstawowych współczesnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich wyróżnić należy wielofunkcyjność, czyli proces postępującego różnicowania się lokalnych pozarolniczych rynków pracy (Kłodziński, 1996; Rosner, 2001). Jednym z działań strategicznych podejmowanych m.in. przez samorzady lokalne, a mających na celu dywersyfikację zatrudnienia na wsi, może być udostępnianie terenów inwestycyjnych w formie stref aktywności gospodarczej. Powstaje tym samym pytanie o skalę i rezultaty takiego działania na obszarach wiejskich. Warto zaznaczyć, że w przypadku badanego województwa wielkopolskiego stanowią one około 95% powierzchni i zamieszkuje je około 45% ludności tego regionu (Bank Danych Lokalnych..., 2015; Nurzyńska, Poczta, 2014).

W dobie spadku znaczenia rolnictwa w skali zarówno globalnej, jak i lokalnej obserwuje się nieustające zmiany na obszarach wiejskich oraz ich silne przestrzenne zróżnicowanie w zakresie efektów rozwoju społeczno-gospodarczego (Rosner, 2005; Rosner, 2007; Stanny, 2013). W analizowanym województwie zaznacza się silny wpływ ośrodka aglomeracyjnego na obszary sąsiednie, w tym wiejskie. Nie wolno pominąć również znaczenia wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej, m.in. na rozwój infrastruktury po 2004 roku. Te i wiele innych czynników skutkują zwiększającą się dostępnością obszarów wiejskich, zwłaszcza przestrzenną, przy zmniejszającej się jednocześnie podaży gruntów w granicach miast. Powoduje to z kolei wzrost zainteresowania inwestorów tymi terenami i w rezultacie lokalizowanie na nich działalności gospodarczej. Skutkiem długofalowym ma być m.in. impuls dla rozwoju danej jednostki samorządu terytorialnego.

Dodatkową inspiracją dla prowadzonych prac jest chęć podjęcia dyskusji nad potrzebą rozszerzenia koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju, która zakładała pierwotnie, według jej twórców i propagatorów, wprowadzanie na obszary wiejskie działalności pozarolniczej przede wszystkim opartej o małe przedsiębiorstwa, turystykę, handel czy pozostałe usługi (m.in. Kłodziński, 2005). Oferta stref aktywności gospodarczej jest tymczasem skierowana zazwyczaj do przedsiębiorców średnich i dużych, często z sektora przemysłowego.

CEL I ZAKRES PRACY

Głównym celem pracy była próba zidentyfikowania lokalnych stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego oraz określenie warunków ich funkcjonowania. Postawiono następujące pytania badawcze, które wyznaczają zakres merytoryczny badań:

1. Jakie są podstawowe czynniki sprzyjające oraz bariery lokalizacji stref aktywności gospodarczej?
2. Na obszarach wiejskich których gmin i na jakiej powierzchni funkcjonują lokalne strefy aktywności gospodarczej w województwie wielkopolskim?
3. W których gminach strefy są aktywne, tzn. mają inwestorów, a w których gminach zorganizowanie stref nie przyczyniło się dotychczas do pojawienia się nowych podmiotów gospodarczych?
4. Jakie warunki potencjalnym inwestorom oferują badane strefy aktywności gospodarczej (przygotowanie planistyczne, infrastrukturalne, finansowe)?
5. Jakie są podstawowe cele tworzenia lokalnych stref aktywności gospodarczej?

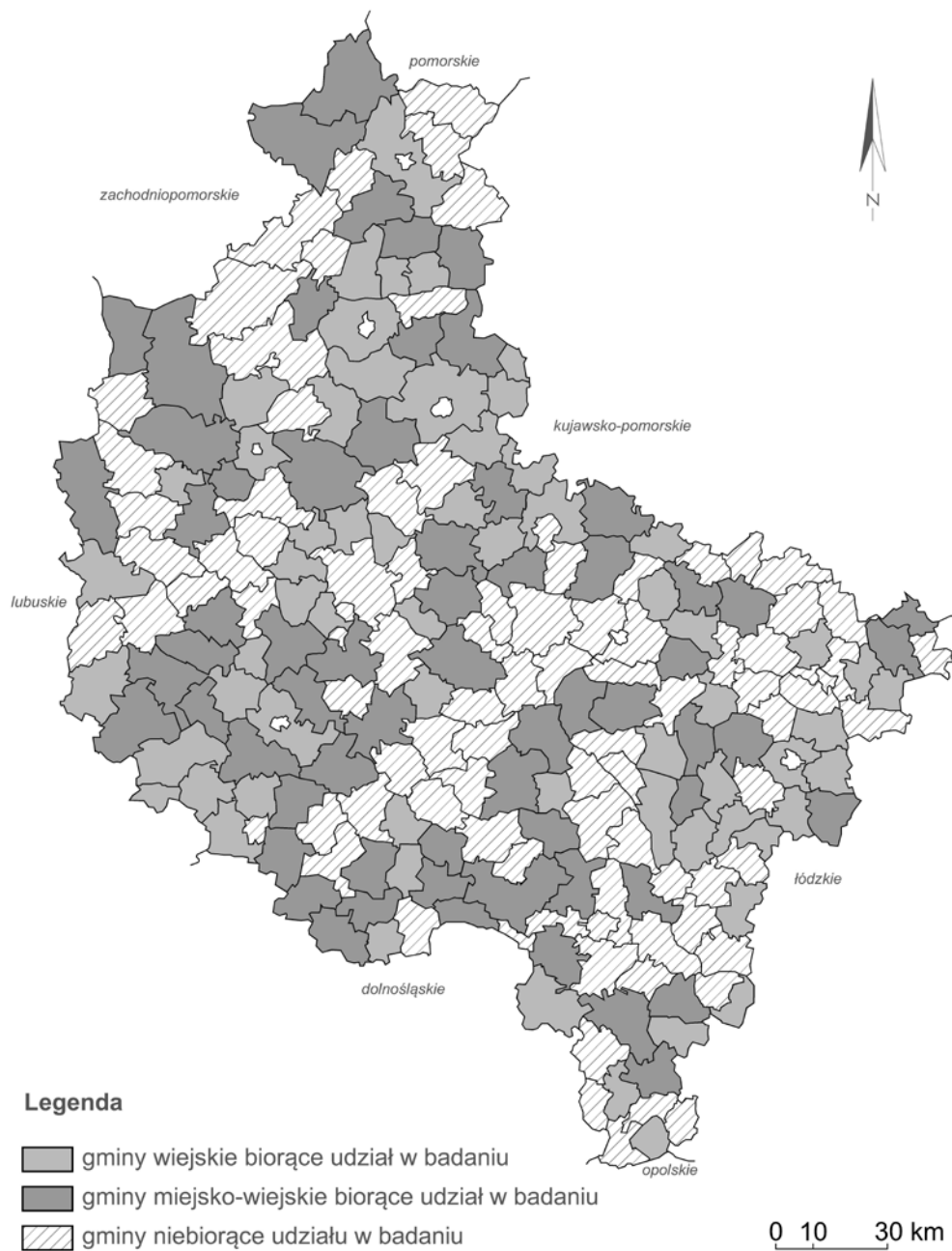
Zakres terytorialny obejmuje obszary wiejskie województwa wielkopolskiego wyodrębnione na podstawie Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), według którego za obszar wiejski przyjmuje się gminy wiejskie i część wiejską gmin miejsko-wiejskich. W województwie wielkopolskim znajduje się łącznie 207 takich gmin (116 gmin wiejskich i 91 gmin miejsko-wiejskich). Ze względów praktycznych wybrano metodę delimitacji obszarów wiejskich, która opiera się na kryterium administracyjnym, co należy mieć na uwadze podczas oceny wyników analiz, zwłaszcza biorąc pod uwagę tereny leżące w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym, które siłą rzeczy tracą swój wiejski charakter na rzecz nowych funkcji gospodarczych (Bański, 2008).

Zakres czasowy badań obejmuje okres od 1989 roku, czyli początku transformacji ustrojowej i gospodarczej w Polsce, do 2015 roku, kiedy to przeprowadzono badanie. Za punkt zwrotny należy uznać 1994 rok, czyli moment wejścia w życie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, który uznano za początek tworzenia zorganizowanych terenów inwestycyjnych na obszarze Polski.

W celu zidentyfikowania stref aktywności gospodarczej na analizowanym obszarze oraz uzyskania informacji na temat ich funkcjonowania rozesłano ankietę do urzędów wszystkich 207 gmin (miejsko-wiejskich i wiejskich) w województwie wielkopolskim. Formularz składał się z dziewięciu pytań otwartych i dotyczyły one: występowania na obszarze wiejskim danej jednostki samorządu terytorialnego stref aktywności gospodarczej (również w ramach specjalnych stref ekonomicznych), ich powierzchni i lokalizacji, uzbrojenia i stanu własności gruntów, przeznaczenia planistycznego, możliwości uzyskania ulg podatkowych dla podmiotów prowadzących w jej ramach działalność gospodarczą, obecnego stopnia zainwestowania tych terenów przez inwestorów oraz cele ich utworzenia.

Ankieta poprzedzona była pismem przewodnim, w którym zawarto prośbę o odpowiedź i wypełnienie ankiety w trybie udzielenia informacji publicznej na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 2058).

Ryc. 1. Położenie gmin biorących udział w badaniu ankietowym w 2015 roku

Źródło: opracowanie własne

W badaniu udział wzięło i jednocześnie wywiązało się ze swojego obowiązku 127 urzędów gmin (ryc. 1), co stanowi nieco ponad 61% wszystkich jednostek, do których skierowano ankietę.

W badaniu nie wzięto pod uwagę terenów górniczych, eksploatacji złóż i związanych z nimi terenów gospodarczych kopalń, a także obszarów, na których rozwija się przemysł materiałów budowlanych i drzewny, ponieważ cechują się tzw. przymusem lokalizacyjnym wynikającym z miejsca występowania złóż surowców mineralnych i innych zasobów. Z uwagi na przyjęte założenia nie analizowano stref aktywności gospodarczej występujących w granicach miast gmin miejsko-wiejskich.

STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ JAKO ZORGANIZOWANE TERENY INWESTYCYJNE

Na potrzeby badania sformułowano następującą definicję lokalnej strefy aktywności (aktywizacji) gospodarczej. Jest to teren inwestycyjny zorganizowany w skali gminy (utworzony przez gminę i/lub w porozumieniu z gminą i/lub na wniosek gminy, jak np. w przypadku podstref specjalnych stref ekonomicznych), sformalizowany (uchwała ustanawiająca strefę aktywności gospodarczej i/lub miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i/lub porozumienie z inwestorem), na gruntach o uregulowanym stanie prawnym, zazwyczaj zwarty, stanowiący własność zarządzającego, przygotowany infrastrukturalnie (dostęp komunikacyjny, uzbrojenie działek), będący wynikiem strategicznej polityki rozwoju gminy. Przez uregulowany stan prawny nieruchomości należy rozumieć prawa przysługujące do danej nieruchomości, w tym przede wszystkim prawo własności ujawnione w księdze wieczystej. Strategiczna polityka rozwoju gminy jest natomiast procesem długoterminowego planowania w celu określenia zamierzonego efektu, cechująca się podejmowaniem decyzji *ex ante*, nie zaś *ad hoc*. Należy zaznaczyć, że spełnienie ostatniego warunku w rzeczywistości jest trudno mierzalne. Na podstawie przedstawionej definicji można stwierdzić, że takie cechy, jak wielkość strefy, struktura własności gruntów wchodzących w jej skład czy sama nazwa nie ma znaczenia w przypadku jej identyfikacji.

Wyeksponowana różnica między strefą aktywności a aktywizacji gospodarczej bierze się z odmiennego sensu znaczeniowego użytych określeń. *Słownik języka polskiego* PWN (1995: 25) wskazuje, że termin „aktywizacja” oznacza proces pobudzania do działania, natomiast „aktywność” to już sam stan bycia aktywnym. Z tego punktu widzenia wydaje się zatem, że wspominając o obszarach przygotowanych do inwestycji, a więc aktywnych, powinniśmy mówić o strefach aktywności gospodarczej, natomiast w przypadku obszarów dotychczas tylko przygotowywanych do inwestycji (np. w planach miejscowych) zaleca się używać wyrazu aktywizacja, tym samym, chcąc lepiej oddać charakter tych drugich, będziemy nazywać je strefami aktywizacji gospodarczej (Wojtyra, 2014). Nie zmienia to faktu, że w praktyce istnieje w tej kwestii duża niezgodność i dowolność wynikająca z braku szerszych podstaw teoretycznych dla tego zagadnienia. W artykule posłużono się ogólnym określeniem strefa aktywności gospodarczej.

Specjalną strefę ekonomiczną zdefiniowano na potrzeby badań zgodnie z zapisami ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (tekst

jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 282) następująco: „wyodrębniona zgodnie z przepisami ustawy, niezamieszkała część terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której terenie może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach określonych ustawą”. Należy w tym miejscu wspomnieć, że w literaturze, mimo że prezentowana tematyka jest jak dotychczas w niewielkim stopniu eksplorowana, pojawiają się definicje tego pojęcia. Warto przytoczyć choćby tę sformułowaną przez J. Staniendę (2011: 257), według której za strefę aktywności gospodarczej uznać należy „wydzielone i przygotowane do inwestycji obszary odpowiadające zapotrzebowaniu potencjalnych inwestorów, tworzone najczęściej przez samorządy lokalne funkcjonujące na mocy ustawy z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych, rozporządzeń Rady Ministrów o utworzeniu poszczególnych stref, a także regulaminów stref i planów ich zagospodarowania”. Nie zakłada ona jednak istnienia stref aktywności gospodarczej niestworzonych na podstawie wspomnianej ustawy.

CZYNNIKI LOKALIZACJI STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zagadnienie funkcjonowania i rozwoju lokalnych stref aktywności gospodarczej wpisuje się w koncepcje teoretyczne z zakresu: wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju lokalnego, gospodarki przestrzennej czy lokalizacji przedsiębiorstw.

W swoich pracach J. Kostrowicki (1976) i M. Kłodziński (1996) jako pierwsi wskazywali na konieczność rozwoju funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich. Na początku XXI wieku wiadomo już, że rolnictwo nie stanowi i nie może stanowić jedynego źródła utrzymania ludności wiejskiej. W teoriach rozwoju lokalnego wskazuje się na coraz większe znaczenie drobnych usług, w tym handlu i turystyki. Mało miejsca poświęca się natomiast, np. w koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju, przemysłowi i dużym przedsiębiorstwom usługowo-produkcyjnym, które jeszcze w XX wieku traktowane były jako te silnie związane z przymusem położenia. Znaczenie i wpływ poszczególnych czynników lokalizacyjnych ulega jednak ciągłym zmianom przede wszystkim z powodu rozwoju środków transportu i układu komunikacyjnego, a także charakteru prowadzonej działalności gospodarczej (Godlewska, 2001). W XXI wieku większą rolę odgrywają m.in: instytucje wsparcia biznesu, instytuty naukowo-badawcze czy atrakcyjność regionu, które budują tzw. klimat inwestycyjny (Płaziak, Szymańska, 2014). Należy w tym miejscu zaznaczyć, że w odniesieniu do obszarów wiejskich decydujące znaczenie będą miały inne czynniki, aniżeli w przypadku terenów leżących w graniach miast. Niemniej jednak wiele obszarów wiejskich nie ma już charakteru peryferyjnego ani typowo rolniczego, który wskazywałyby z góry na niepowodzenie prowadzonej działalności.

Do czynników sprzyjających tworzeniu stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich zaliczyć można zewnętrzne czynniki lokalizacyjne (Dziemianowicz, 1997¹, za Wielońskim, 2004):

- większą dostępność terenów rozumianą jako powierzchnia wolna od zabudowy w stosunku do obszarów miast, w których podaż gruntów jest mniejsza,

¹ Dziemianowicz, W. (1997). Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce. *Studia Regionalne i Lokalne*, 21.

- ceny gruntów oraz koszty wynajęcia obiektów, które są niższe na obszarach wiejskich,
- elementy składające się na rentę położenia rozumianą jako premia atrakcyjnej lokalizacji, na którą składa się obecność pewnych elementów i odległość od nich, np. położenie w stosunku do aglomeracji, obszaru metropolitalnego, większych miast, położenie w regionalnym układzie komunikacyjnym, w tym bliskość autostrad, dróg krajowych, ukształtowanie terenu (Ossowska, Poczta, 2009; Ossowska, 2012),
oraz czynniki wewnętrzne, na które wpływać może samorząd:
- niższe podatki lokalne,
- uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który pozwala na jednoznaczne i zgodne z polityką przestrzenną gminy przeznaczenie terenu,
- uregulowany stan prawny nieruchomości,
- uzbrojenie w media, bezpośredni dostęp do systemu komunikacyjnego,
- promocja terenu inwestycyjnego.
Jednocześnie wymienić należy istotne bariery lokalizacyjne, takie jak:
- niejednokrotnie niesprzyjające warunki naturalne czy obecność terenów chronionych,
- peryferyjność, niska renta położenia,
- mniejsze zasoby wykwalifikowanej kadry pracowniczej,
- niewystarczające zaplecze mieszkaniowe, medyczne, transportowe, bankowe, kulturalne,
- odległość od portów lotniczych czy instytutów naukowo-badawczych.

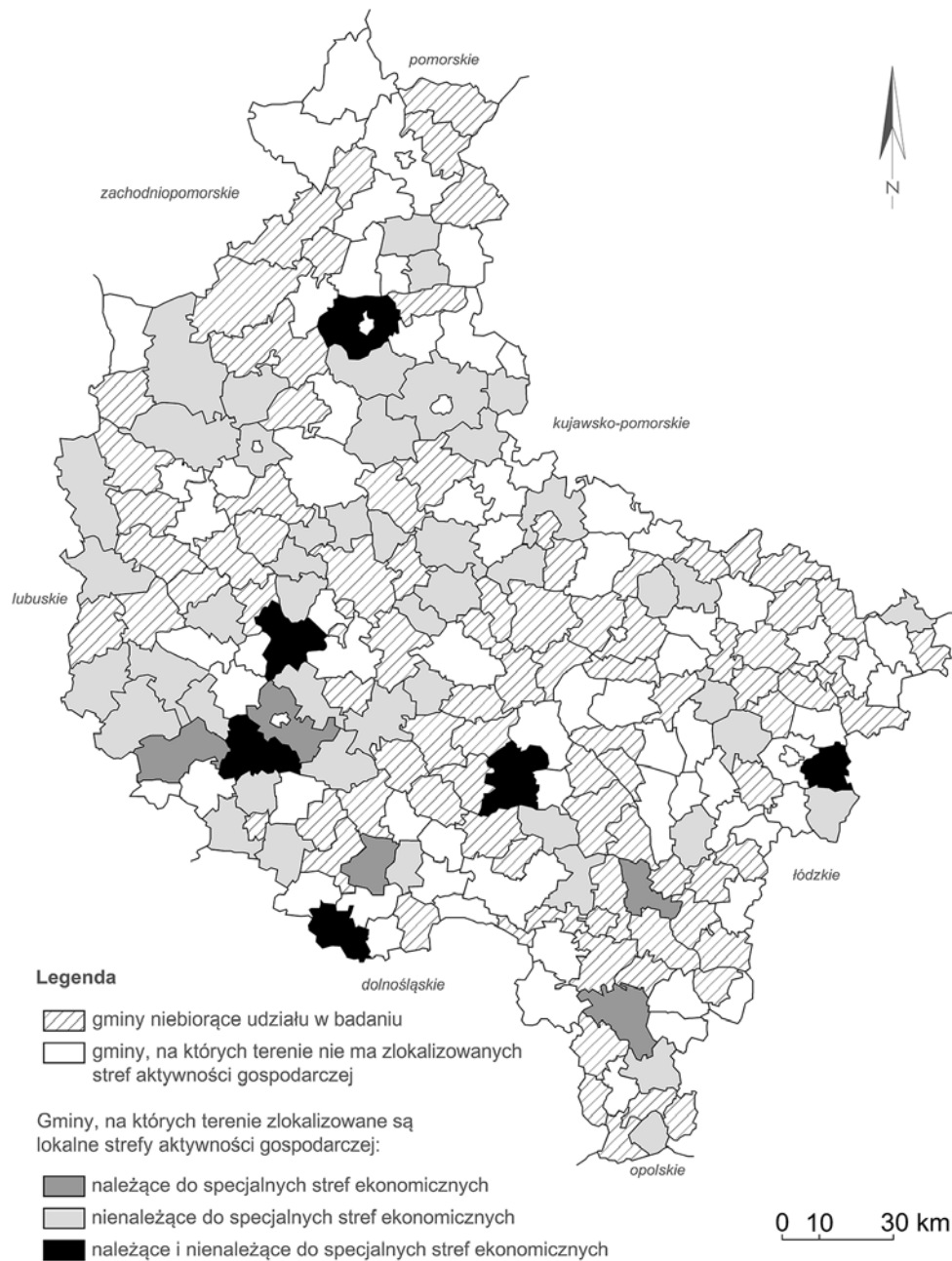
LOKALNE STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Na podstawie przeprowadzonego badania zidentyfikowano trzy kategorie terenów inwestycyjnych traktowanych jako strefy aktywności gospodarczej (ryc. 2):

- strefy aktywności gospodarczej będące podstrefami specjalnych stref ekonomicznych, np. podstrefy Kostrzyńsko-Słubickiej SSE: „Stęszew”, „Chodzież”, „Przemęt”, „Krobia”, „Śmigiel”; podstrefy Wałbrzyskiej SSE: „Kościan” – Strefa Aktywizacji Gospodarczej w Widziszewie (lokalna nazwa), „Rawicz”, „Jarocin”; podstrefy Łódzkiej SSE: „Przykona”, „Ostrzeszów”, „Nowe Skalmierzyce”,
- strefy aktywności gospodarczej nienależące do specjalnych stref ekonomicznych, np.: strefa aktywizacji gospodarczej (gmina Czarniejewo), gminna strefa gospodarcza (Pobiedziska), strefa działalności gospodarczej Bolechowo (Czerwonak); strefa aktywizacji gospodarczej Sierakowo Północ (Rawicz),
- pozostałe tereny inwestycyjne, których powstanie wynika ze strategicznej polityki przestrzennej gminy, np. tereny aktywizacji gospodarczej i przemysłowej (gmina Kleszczewo), strefa gospodarcza Jaworówko (Mieścisko).

Wśród 127 gmin, które udzieliły odpowiedzi na ankietę, na terenie 11 działają podstrefy specjalnych stref ekonomicznych. Zostały one wymienione przy okazji klasyfikacji terenów wyodrębnionych w przeprowadzonym badaniu. Nie wykazują one

Ryc. 2. Strefy aktywności (aktywizacji) gospodarczej na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim na podstawie przeprowadzonego badania

Źródło: opracowanie własne

žadnej specyfiki lokalizacyjnej. Należy zaznaczyć, że podstref tych funkcjonuje na terenie województwa wielkopolskiego więcej, co potwierdzają informacje umieszczone na portalach internetowych specjalnych stref ekonomicznych. Nie zostały one natomiast uwzględnione w wynikach, ponieważ bazują jedynie na rezultatach ankiety. Ponadto dwie gminy zadeklarowały złożenie wniosku o przyłączenie do specjalnej strefy ekonomicznej, czyli Trzcinica do Wałbrzyskiej SSE oraz Granowo do Kostrzyńsko-Słubickiej SSE. Gmina Mieścisko podjęła współpracę ze Słupską SSE i w czasie badania była objęta jej patronatem.

Strefy aktywności gospodarczej należące do drugiej i trzeciej wyodrębnionej w badaniu kategorii znajdują się w granicach obszarów wiejskich 52 gmin. Najwięcej, bo 10, zlokalizowano w powiecie poznańskim z uwagi na duże znaczenie renty położenia terenów w aglomeracji poznańskiej – potwierdza to jedną z tez przywołanych we wstępie artykułu. Tendencja ta utrzymuje się również w powiatach ościennych w stosunku do poznańskiego. Zwłaszcza w południowo-zachodniej części województwa widoczne jest wyraźne zagęszczenie gmin deklarujących istnienie zorganizowanych terenów inwestycyjnych. Im dalej na wschód, tym strefy aktywności gospodarczej występują rzadziej. Ich brak zauważalny jest przede wszystkim na obszarach peryferyjnych województwa, w jego północnej i zachodniej części. Szczegółowa analiza wymagałaby jednak uzyskania większej liczby odpowiedzi urzędów gmin.

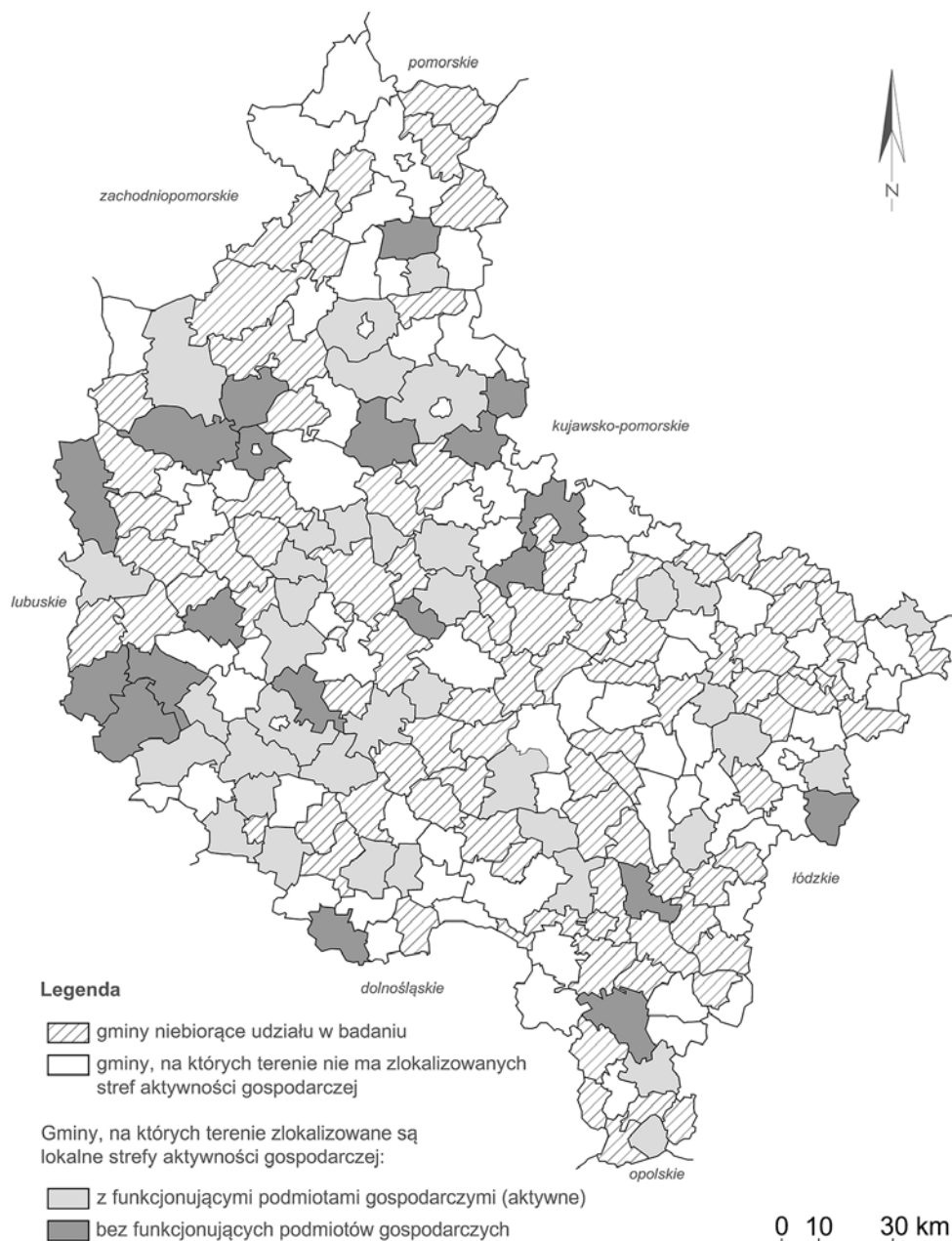
W około 65% badanych przypadków możemy mówić o strefie aktywności gospodarczej, na której choćby częściowo mają zlokalizowane swoje siedziby i działają przedsiębiorstwa. Zdecydowaną mniejszość stanowią zatem, zgodnie z przyjętym w pracy tokiem myślenia, strefy aktywizacji gospodarczej.

Przygotowanie planistyczne, choćby częściowe, traktowane jako spełnione w przypadku uchwalenia dla danego obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, dotyczy wszystkich analizowanych stref. Podobny wynik uzyskano w odpowiedziach na pytanie dotyczące dostępu omawianych terenów inwestycyjnych do mediów. Jednak w przypadku analizowania pełnego uzbrojenia wynik nieco spada i jest to już niewiele ponad 60%. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zazwyczaj częściowe uzbrojenie deklarowano w sytuacji, gdy jest ono dostępne tylko z drogi, nie zaś w głębi obszaru. Pytanie okazało się niejednoznaczne, co spowodowało niejasności i dlatego w przyszłych badaniach należałoby je doprecyzować.

Powierzchnie terenów inwestycyjnych funkcjonujących w ramach stref aktywności gospodarczej są silnie zróżnicowane i wahają się od deklarowanych kilku, jak w przypadku gmin Damasławek, Obrzycko czy Śrem, do ponad 100 ha – Tarnowo Podgórne, Golina, Dopiewo, Czerwonak. W sytuacji dużego areału inwestycyjnego należy mówić czasami o kilku zwartych terenach w różnych miejscowościach należących do jednej jednostki samorządu terytorialnego.

W jednym z pytań próbowano dowiedzieć się, czyją własnością są tereny inwestycyjne należące do stref aktywności gospodarczej. Z uzyskanych od respondentów odpowiedzi wynikało, że tylko w 30% przypadkach grunty stanowiły mienie gminne. Najczęściej były to jednak grunty prywatne lub stanowiące zarówno mienie komunalne, jak i osób fizycznych.

Ryc. 3. Strefy aktywności (aktywne) i strefy aktywizacji gospodarczej (nieaktywne) na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim na podstawie przeprowadzonego badania

Źródło: opracowanie własne

Około połowa gmin, która zadeklarowała istnienie na swoim obszarze zorganizowanych terenów inwestycyjnych, odpowiedziała twierdząco na pytanie o możliwość uzyskania ulg podatkowych z tytułu rozpoczęcia działalności w granicach proponowanych terenów inwestycyjnych.

W ankiecie poruszono kwestię głównych celów tworzenia na obszarach wiejskich stref aktywności gospodarczej nienależących do specjalnych stref ekonomicznych. Wśród odpowiedzi odnotowano następujące stwierdzenia uszeregowane według częstości ich występowania:

- pozyskanie nowych, zewnętrznych inwestorów (47% gmin, na których funkcjonują tereny inwestycyjne należące do jednej z trzech grup wyodrębnionych na potrzeby badania),
- walka z bezrobociem, tworzenie miejsc pracy (40%),
- zwiększenie wpływów z podatków lokalnych i ze sprzedaży gruntów (19%),
- rozwój i ożywienie gospodarcze gminy, zmiana charakteru gminy (15%),
- promocja gminy, zwiększenie jej atrakcyjności (11%),
- zadbanie o ład przestrzenny (8%),
- stworzenie warunków dla lokalnych przedsiębiorców (4%).

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że tworzenie stref aktywności gospodarczej w pierwotnym zamierzeniu jest przede wszystkim próbą ściągnięcia na teren gminy inwestorów zewnętrznych i ma na celu rozwój gminy poprzez walkę z bezrobociem i zwiększone wpływy do budżetu. Należy jednak zauważyć, że tylko w części gmin wskazano w poprzednim pytaniu na wprowadzanie dobrowolnie ulg podatkowych dla nowych przedsiębiorców działających w ramach strefy.

PODSUMOWANIE

Zwiększająca się dostępność transportowa obszarów wiejskich, zwłaszcza w bliskim sąsiedztwie ośrodków miejskich (Poznański Obszar Metropolitalny), a także rozwój infrastruktury technicznej mogą powodować rosnące zainteresowanie tymi terenami wśród inwestorów poszukujących lokalizacji dla swoich przedsiębiorstw (m.in. Gadziński, 2013; *Strategia...*, 2013; *Studium...*, 2013; *Koncepcja...*, 2014). Jest to okazja do skorzystania ze zwartych gruntów o dużej powierzchni i często niższej cenie. Samorządy lokalne, samodzielnie lub w porozumieniu z potencjalnymi inwestorami, chcąc ożywić i zdywersyfikować lokalny rynek pracy, tworzą strefy aktywizacji gospodarczej, które w czasie przeradzają się w zorganizowane centra działalności i rozwoju przedsiębiorstw. Strefy takie są zatem wynikiem troski o rozwój obszarów wiejskich.

Na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego zidentyfikowano na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego w 127 urzędach gmin, zgodnie ze sformułowaną i przyjętą na potrzeby badania definicją, trzy kategorie zwartych gruntów inwestycyjnych. Należą do nich obszary wchodzące w skład specjalnych stref ekonomicznych tworzonych na mocy ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych oraz nienależące do ww. stref. Na części z nich mają już siedziby i działają podmioty gospodarcze. Drugą grupę stanowią tereny aktywizacji, które są dopiero przygotowywane na przyjęcie inwestorów. W wyniku przeprowadzonej

identyfikacji przedmiotów badania wyróżniono kategorie lokalnych stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich w woj. wielkopolskim, o zróżnicowanych warunkach funkcjonowania, m.in. pod względem ich powierzchni, lokalizacji, uzbrojenia gruntów, przeznaczenia planistycznego.

Przeprowadzona analiza stanowi jedynie wstęp do bardziej szczegółowych badań nad wpływem funkcjonowania lokalnych stref aktywności gospodarczej na wybrane parametry rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowanie przestrzenne obszarów wiejskich. Ponadto wyniki badania skłaniają do konieczności przyjrzenia się efektywności tworzonych obszarów inwestycyjnych, czyli sprawdzenia, na ile poniesione na ich przygotowanie nakłady przynoszą wymierny skutek w postaci zainteresowania danymi gruntami wśród podmiotów gospodarczych.

Literatura References

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (2015, 20 grudnia). Pozyskano z www.stat.gov.pl
- Bański, J. (2008). Współczesny rozwój obszarów wiejskich. *Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie*, 1(22), 7–28.
- Gadziński, J. (2013). *Funkcjonowanie lokalnego systemu transportowego na tle współczesnych procesów urbanizacyjnych. Przykład aglomeracji poznańskiej*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Godlewska, H. (2001). *Lokalizacja działalności gospodarczej*. Warszawa: Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych.
- Kłodziński, M. (1996). Wielofunkcyjność warunkiem aktywizacji gospodarczo-społecznej obszarów wiejskich. W: M. Kozakiewicz (red.). *Wieś i rolnictwo w badaniach społeczno-ekonomicznych*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, 154–168.
- Kłodziński, M. (2005). Dywersyfikacja gospodarki wiejskiej. W: A. Rosner (red.). *Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.
- Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań* (2014) (2015, 28 grudnia). Pozyskano z <http://www.planowanie.metropoliapoznan.pl/>
- Kostrowski, J. (1976). Obszary wiejskie jako przestrzeń wielofunkcyjna. Zagadnienia badawcze i planistyczne. *Przegląd Geograficzny*, 48(4), 601–611.
- Nurzyńska, I., Poczta, W. (red.) (2014). *Polska wieś 2014. Raport o stanie wsi*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Ossowska, L. (2012). *Renta położenia jako determinanta rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w Polsce*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.
- Ossowska, L., Poczta, W. (2009). *Endogenne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich Pomorza Środkowego*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.
- Płaziak, M., Szymańska, A.I. (2014). Rola nowoczesnych czynników lokalizacji w procesie decyzyjnym przedsiębiorstw na przykładzie firm sektora budowlanego. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 28, 145–161.
- Rosner, A. (2001). Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania przemian strukturalnych w rolnictwie W: I. Bukraba-Rylska, A. Rosner (red.). *Wieś i rolnictwo na przełomie wieków*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.
- Rosner, A. (red.) (2005). *Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.
- Rosner, A. (red.) (2007). *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.
- Stanienda, J. (2011). Determinanty rozwoju stref aktywności gospodarczej. *Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie*, 1(17), 255–265.
- Stanny, M. (2013). *Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.

- Strategia rozwoju aglomeracji poznańskiej. Metropolia Poznań 2020* (2013) (2015, 28 grudnia). Pozyskano z <http://metropolia2020.poznan.pl/tresc-dokumentu>
- *Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej* (2013) (2015, 28 grudnia). Pozyskano z http://www.mpu.pl/download/Ys/Ys_Uwarunkowania_tekst_do_wylozenia.pdf
 - Szymczak, A. (red.) (1995). *Słownik języka polskiego*. Warszawa: PWN, 25.
- Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. 2058).
Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 282).
- Wieloński, A. (2004). *Lokalizacja działalności gospodarczej. Teoretyczne podstawy*. Warszawa: Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wojtyra, B. (2014). Strefy aktywności gospodarczej w teoriach rozwoju lokalnego. *Biuletyn Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 28, 25–35.

Bartosz Wojtyra, mgr inż., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi. Magister inżynier gospodarki przestrzennej, specjalność: planowanie przestrzenne, absolwent Uniwersytetu im. A. Mickiewicza (2014) i Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (2012), od 2014 r. doktorant w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Zawodowo związany z planowaniem przestrzennym w skali lokalnej. Autor artykułów dotyczących stref aktywności gospodarczej (2014, 2015) oraz lokalnej polityki przestrzennej (2015). Zainteresowania naukowe skupia wokół wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Bartosz Wojtyra, M.Sc. in spatial management, engineer, graduate of the Adam Mickiewicz University (2014) and the University of Life Sciences in Poznan (2012), since 2014 a PhD student in the Institute of Socio-Economic Geography and Spatial Management of the Adam Mickiewicz University. Active urban planner at the local level. Author of articles about economic activity zones (2014, 2015) and local spatial policy (2015). The main area of scientific interest is the multifunctional development of rural areas.

Adres/address:

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi
ul. Dziegielowa 27, 61–680 Poznań, Polska
e-mail: bwojtyra@amu.edu.pl